

中国古代文化全阅读

ZhongGuo GuDai WenHua QuanYueDu

全文注音版

第一辑 第3册

周易正义(下册)

Zhou Yi Zheng Yi

[魏]王弼 [晋]韩康伯 注

[唐]孔颖达等 疏

Wang Bi Han Kangbo
Kong Yingda

中国古代文化全阅读

Zhong Guo Gu Dai Wen Hua Quan Yue Du

全文注音版

第一辑 第3册

周易正义(下册)

Zhou Yi Zheng Yi

[魏]王弼 [晋]韩康伯 注

[唐]孔颖达等 疏

Wang Bi Han Kangbo

Kong Yingda

目录

CONTENTS

上 册

第一卷 周易兼义上经乾传

乾 / 1

 乾文言 / 30

坤 / 62

 坤文言 / 78

屯 / 83

蒙 / 94

第二卷 周易兼义上经需传

需 / 104

讼 / 112

师 / 124

比 / 133

小畜 / 143

履 / 155

泰 / 162

中国古代文化全阅读

ZhongGuoGuDaWenHuaQuanYueDu

- 否 / 172
- 同人 / 177
- 大有 / 187
- 谦 / 194
- 豫 / 203

第三卷 周易兼义上经随传

- 随 / 213
- 蛊 / 222
- 临 / 228
- 观 / 235
- 噬嗑 / 242
- 贲 / 251
- 剥 / 259
- 复 / 266
- 无妄 / 276
- 大畜 / 284
- 颐 / 292
- 大过 / 300
- 坎 / 309
- 离 / 318

第四卷 周易兼义下经咸传

- 咸 / 328
- 恒 / 337
- 遁 / 345
- 大壮 / 351
- 晋 / 358
- 明夷 / 366

家人 / 373

睽 / 379

蹇 / 388

解 / 395

损 / 402

益 / 412

下 册

第五卷 周易兼义下经夬传

夬 / 425

姤 / 434

萃 / 442

升 / 450

困 / 456

井 / 465

革 / 474

鼎 / 482

震 / 491

艮 / 500

渐 / 508

归妹 / 516

第六卷 周易兼义下经丰传

丰 / 526

旅 / 535

巽 / 541

兑 / 549

涣 / 554

中国古代文化全阅读

Zhong Guo Gui Dai Wen Hua Quan Yue Du

节 / 561

中孚 / 566

小过 / 573

既济 / 582

未济 / 590

第七卷 周易兼义

系辞上 / 598

第八卷 周易兼义

系辞下 / 688

第九卷 周易兼义

说卦 / 755

序卦 / 779

杂卦 / 788

经典释文

周易音义 / 792

dì wǔ juàn zhōu yì jiān yì xià jīng guài zhuàn
第五卷 周易兼义下经夬传

☰ 乾下兑上。夬：扬于王庭，孚号有厉。

告自邑，不利即戎。利有攸往。夬与剥反者也。剥以柔变刚，至于刚几尽。夬以刚决柔，如剥之消刚。刚陨则君子道消，柔消则小人道陨。君子道消，则刚正之德不可得直道而用，刑罚之威不可得坦然而行。“扬于王庭”，其道公也。【疏】“夬扬于王庭”至“利有攸往”。○正义曰：夬，决也。此阴消阳息之卦也。阳长至五，五阳共决一阴，故名为“夬”也。“扬于王庭”者，明行决断之法，夬以刚决柔，施之于人，则是君子决小人也。王庭是百官所在之处，以君子决小人，故可以显然发扬决断之事于王者之庭，示公正而无私隐也，故曰“扬于王庭”也。“孚号有厉”者，号，号令也。行决之法，先须号令。夬以刚决柔，则是用

ming xìn zhī fǎ ér xuān qí hào lìng rú cǐ jí róu xié zhě wēi gù yuē fú
明信之法而宣其号令，如此即柔邪者危，故曰“孚
hào yǒu lì yě yǐ gāng zhì duàn xíng lìng yú yì kě yě ruò yòng gāng
号有厉”也。以刚制断，行令于邑可也。若用刚
jí róng shàng lì qǔ shèng wèi wù suǒ jí yǐ cǐ yòng shī bì yǒu bù lì
即戎，尚力取胜，为物所疾，以此用师，必有不利，
gù yuē gào zì yì bù lì jí róng suī bù lì jí róng rán gāng dé
故曰“告自邑，不利即戎”。虽“不利即戎”，然刚德
bù zhǎng zé róu xié bù xiāo gù yáng yáo yí yǒu suǒ wǎng guài dào nǎi
不长，则柔邪不消。故阳爻宜有所往，夬道乃
chéng gù yuē lì yǒu yōu wǎng yě 成，故曰“利有攸往”也。

tuàn yuē guài jué yě gāng jué róu yě jiàn ér yuè jué ér hé
《彖》曰：夬，决也，刚决柔也。健而说，决而和。

jiàn ér yuè zé jué ér hé yǐ shū tuàn yuē zhì jué ér
“健而说”，则“决而和”矣。【疏】“《彖》曰”至“决而
hé zhèng yì yuē guài jué yě gāng jué róu zhě cǐ jiù yáo shì
和”。○正义曰：夬，决也。“刚决柔”者^①，此就爻释
guà míng yě jiàn ér yuè jué ér hé zhě cǐ jiù èr tǐ zhī yì míng jué
卦名也。“健而说，决而和”者，此就二体之义，明决
ér néng hé qián jiàn ér duì yuè jiàn zé néng jué yuè zé néng hé gù yuē
而能和。乾健而兑说，健则能决，说则能和，故曰
jué ér hé yě yáng yú wáng tíng róu chéng wǔ gāng yě gāng dé
“决而和”也。“扬于王庭”，柔乘五刚也。刚德
qí zhǎng yì róu wéi nì zhòng suǒ tóng zhū ér wú jì zhě yě gù kě yáng
齐长，一柔为逆，众所同诛，而无忌者也，故可“扬
yú wáng tíng shū zhèng yì yuē cǐ yīn yì yīn ér jū wǔ yáng zhī
于王庭”。【疏】正义曰：此因一阴而居五阳之
shàng shì xíng jué zhī fǎ yǐ gāng dé qí zhǎng yì róu wéi nì zhòng suǒ
上，释行决之法。以刚德齐长，一柔为逆，众所
tóng zhū zhū ér wú jì yě gù yuē yáng yú wáng tíng yán suǒ yǐ dé
同诛，诛而无忌也，故曰“扬于王庭”。言所以得

^① 刚决柔者 阮刻本“决”作“夬”。阮校云：“补案：‘夬’当作‘决’。”武英殿本同。今据改。

xiǎn rán yáng yú wáng tíng zhě zhī wèi róu chéng wǔ gāng yě fú hào yǒu
显然“扬于王庭”者，只谓柔乘五刚也。“孚号有
lì qí wēi nǎi guāng yě gāng zhèng míng xìn yǐ xuān qí lìng zé róu xié
厉”，其危乃光也。刚正明信以宣其令，则柔邪
zhě wēi gù yuē qí wēi nǎi guāng yě shū zhèng yì yuē yǐ míng xìn
者危，故曰“其危乃光也”。【疏】正义曰：以明信
ér xuān hào lìng jí róu xié zhě wēi lì wéi lì zhī lì fēn míng kě jiàn gù
而宣号令，即柔邪者危厉，危厉之理，分明可见，故
yuē qí wēi nǎi guāng yě gào zì yì bù lì jí róng suǒ shàng nǎi
曰“其危乃光也”。“告自邑，不利即戎”，所尚乃
qióng yě yǐ gāng duàn zhì gào lìng kě yě gào zì yì wèi xíng lìng
穷也。以刚断制，告令可也。“告自邑”，谓行令
yú yì yě yòng gāng jí róng shàng lì qǔ shèng yě shàng lì qǔ shèng
于邑也。用刚即戎，尚力取胜也。尚力取胜，
wù suǒ tóng jí yě shū zhèng yì yuē gāng kè zhī dào bù kě cháng
物所同疾也。【疏】正义曰：刚克之道，不可常
xíng ruò zhuān yòng wēi měng yǐ cǐ jí róng zé biàn wéi shàng lì qǔ
行。若专用威猛，以此即戎，则便为尚力取
shèng jí shì jué ér bù hé qí dào qióng yǐ xíng jué suǒ yǐ wéi gào zì
胜，即是决而不和，其道穷矣。行决所以惟“告自
yì bù lì jí róng zhě zhī wèi suǒ shàng nǎi qióng gù yě lì yǒu yōu
邑，不利即戎”者，只谓所尚乃穷故也。“利有攸
wǎng gāng zhǎng nǎi zhōng yě gāng dé yù zhǎng róu xié yù xiāo gù
往”，刚长乃终也。刚德愈长，柔邪愈消，故
lì yǒu yǒu wǎng dào nǎi chéng yě shū zhèng yì yuē dào zhōng yě
“利有攸往”，道乃成也。【疏】正义曰：道终也^②，
gāng zhǎng róu xiāo guài dào nǎi chéng yě
刚长柔消，夬道乃成也。

xiàng yuē zé shàng yú tiān guài jūn zǐ yǐ shī lù jí xià jū
《象》曰：泽上于天，夬。君子以施禄及下，居
dé zé jì zé shàng yú tiān guài zhī xiàng yě zé shàng yú tiān
德则忌。“泽上于天”，夬之象也。“泽上于天”，

^② 道终也 阮刻本“终”作“成”。阮校云：“钱本、宋本‘成’作‘终’是也。”今据改。

bì lái xià rùn shī lù jí xià zhī yì yē guài zhě míng fǎ ér jué
必来下润，“施禄及下”之义也。《夬》者，明法而决
duàn zhī xiàng yē jì zhī yē fǎ míng duàn yán bù kě yī mān gù
断之象也。忌，止也。法明断严，不可以慢，故
jū dé yī míng jìn yē shī ér néng yán yán ér néng shī jiàn ér néng
“居德”以明禁也。施而能严，严而能施，健而能
yuè jué ér néng hé měi zhī dào yē shū xiàng yuē zhì jū dé zé
说，决而能和，美之道也。【疏】“《象》曰”至“居德则
jì zhèng yì yuē zé shàng yú tiān guài zhě zé xìng rùn xià suī
忌”。○正义曰：“泽上于天，夬”者，泽性润下，虽
fù zé shàng yú tiān jué lái xià rùn cǐ shì bì rán gù shì guài zhī
复“泽上于天”，决来下润，此事必然，故是“夬”之
xiàng yē jūn zǐ yǐ shī lù jí xià jū dé zé jì zhě jì jìn yē
象也。“君子以施禄及下，居德则忌”者，忌，禁也。
jué yǒu èr yì xiàng zé zé lái rùn xià tuàn zé míng fǎ jué duàn
“决”有二义，《象》则泽来润下，《彖》则明法决断，
suǒ yǐ jūn zǐ fǎ cǐ guài yì wēi huì jiān shī suī fù shī lù jí xià qí zài
所以君子法此夬义。威惠兼施，虽复施禄及下，其在
shēn jū dé fù xū míng qí jìn lìng hé yú jiàn ér néng yuè jué ér néng
身居德，复须明其禁令，合于健而能说，决而能
hé gù yuē jūn zǐ yǐ shī lù jí xià jū dé zé jì yē
和，故曰“君子以施禄及下，居德则忌”也。

chū jiǔ zhuàng yú qián zhī wǎng bù shèng wéi jiù jū jiàn zhī chū
初九：壮于前趾，往不胜，为咎。居健之初，
wéi jué zhī shī yí shěn qí cè yǐ xíng qí shì zhuàng qí qián zhī wǎng
为决之始，宜审其策，以行其事。壮其前趾，往
ér bù shèng yí qí jiù yē shū zhèng yì yuē chū jiǔ jū guài zhī chū
而不胜，宜其咎也。【疏】正义曰：初九居夬之初，
dāng xū shěn qí chóu cè rán hòu nǎi wǎng ér tǐ jiàn chǔ xià tú yù guǒ
当须审其筹策，然后乃往。而体健处下，徒欲果
jué zhuàng jiàn qián jìn qí zhī yǐ cí ér wǎng bì bù kè shèng fēi jué zhī
决壮健，前进其趾，以此而往，必不克胜，非决之
móu suǒ yǐ wéi jiù gù yuē chū jiǔ zhuàng yú qián zhī wǎng bù
谋，所以“为咎”，故曰“初九，壮于前趾，往不

shèng wéi jiù yě xiàng yuē bù shèng ér wǎng jiù yě bù shèng
胜 ,为咎”也。《象》曰:不胜而往 ,咎也。不胜
zhī lǐ zài wǎng qián yě shū zhèng yì yuē jīng chéng wǎng bù
之理 ,在往 前也。【疏】正义曰:《经》称“往不
shèng wéi jiù xiàng yún bù shèng ér wǎng jiù fān qí wén zhě gài bào
胜 ,为咎”,象云“不胜而往 ,咎”翻其文者 ,盖暴
hǔ píng hé kǒng zǐ suǒ jì miù yú yòng zhuàng bì wú shèng lǐ shú zhī
虎冯河 ,孔子所忌 ,谬于用壮 ,必无胜理。孰知
bù shèng guō jué ér wǎng suō yī zhì yú jiù guò gù zhù yún bù shèng zhī
不胜 ,果决而往 ,所以致于咎过。故注云“不胜之
lǐ zài wǎng qián yě
理 ,在往 前”也。

jiǔ èr tì háo mò yè yǒu róng wù xù jū jiàn lǚ zhōng yǐ sī
九二:惕号 ,莫夜有戎 ,勿恤。居健履中 ,以斯
jué shì néng shěn jǐ dù ér bù yí zhě yě gù suī yǒu tì jù háo hū mò
决事 ,能审己度而不疑者也。故虽有惕惧号呼 ,莫
yè yǒu róng bù yōu bù huò gù wù xù yě shū zhèng yì yuē jiǔ
夜有戎 ,不忧不惑 ,故“勿恤”也。【疏】正义曰:九
èr tǐ jiàn jū zhōng néng jué qí shì ér wú yí huò zhě yě suī fù yǒu rén
二体健居中 ,能决其事 ,而无疑惑者也。虽复有人
tì jù háo hū yù zhī yún mò yè bì yǒu róng zú lái hài jǐ néng shěn jǐ
惕惧号呼 ,语之云莫夜必有戎卒来害已 ,能审己
dù bù huò bù yōu gù wù xù yě xiàng yuē yǒu róng wù xù
度 ,不惑不忧 ,故“勿恤”也。《象》曰:“有戎勿恤”,
dé zhōng dào yě shū zhèng yì yuē dé zhōng dào zhě jué shì ér dé
得 中 道 也。【疏】正义曰:“得 中 道”者 ,决事而得
zhōng dào gù bù yǐ yǒu róng wéi yōu gù yún dé zhōng dào yě
中 道 ,故不以有戎为忧 ,故云“得 中 道”也。

jiǔ sān zhuàng yú kuí yǒu xiōng jūn zǐ guài guài dú háng yù yǔ
九三:壮于颠 ,有凶。君子夬夬 ,独行 ,遇雨
ruò rú yǒu yùn wú jiù kuí miàn quán yě wèi shàng liù yě zuì chǔ
若濡。有愠 ,无咎。颠 ,面权也 ,谓上六也。最处
tǐ shàng gù yuē quán yě bō zhī liù sān yǐ yìng yáng wéi shàn fú
体上 ,故曰“权”也。剥之六三 ,以应阳为善。夫

中国古代文化全阅读

ZhongGuoGudaiWenHuaQuanYueDu

gāng zhǎng zé jūn zǐ dào xīng yīn shèng zé xiǎo rén dào zhǎng rán zé chǔ yīn
刚长则君子道兴，阴盛则小人道长。然则处阴
zhǎng ér zhù yáng zé shàn chǔ gāng zhǎng ér zhù róu zé xiōng yī guài wéi
长而助阳则善，处刚长而助柔则凶矣。夬为
gāng zhǎng ér sān dù yìng shàng liù zhù yú xiǎo rén shì yǐ xiōng yē jūn
刚长，而三独应上六，助于小人，是以凶也。君
zǐ chǔ zhī bì néng qì fú qíng lèi jué zhī bù yí gù yuē guài guài yě
子处之，必能弃夫情累，决之不疑，故曰“夬夬”也。
ruò bù yǔ zhòng yáng wéi qún ér dù xíng shū zhì yìng yú xiǎo rén zé shòu
若不与众阳为群，而独行殊志，应于小人，则受
qí kùn yān yù yǔ ruò rú yǒu hèn ér wú suǒ jiù yě shū jiǔ sān
其困焉。“遇雨若濡”，有恨而无所咎也。【疏】“九三
zhuàng yú kuí zhì wú jiù zhèng yì yuē zhuàng yú kuí yǒu xiōng
壮于颠”至“无咎”。○正义曰：“壮于颠，有凶”
zhě kuí miàn quán yě wèi shàng liù yě yán jiǔ sān chǔ guài zhī shí dù
者，颠，面权也，谓上六也。言九三处夬之时，独
yìng shàng liù zhù yú xiǎo rén shì yǐ xiōng yē ruò bō zhī liù sān chǔ yīn
应上六，助于小人，是以凶也。若剥之六三，处阴
zhǎng zhī shí ér yìng shàng shì zhù yáng wéi shàn jīn jiǔ sān chǔ gāng zhǎng
长之时而应上，是助阳为善。今九三处刚长
zhī shí dù zhù yīn wéi xiōng yě jūn zǐ guài guài zhě jūn zǐ zhī rén ruò
之时，独助阴为凶也。“君子夬夬”者，君子之人，若
yú cǐ shí néng qì qí qíng lèi bù shòu yú yìng zài yú jué duàn ér wú
于此时，能弃其情累，不受于应，在于决断而无
zhì shì guài guài yě dù xíng yù yǔ ruò rú yǒu yùn wú jiù zhě
滞，是“夬夬”也。“独行，遇雨若濡，有愠无咎”者，
ruò bù néng jué duàn shū yú zhòng yáng yìng yú xiǎo rén zé shòu rú shī qí
若不能决断，殊于众阳，应于小人，则受濡湿其
yī zì wéi yuàn hèn wú jiù zé yú rén gù yuē yǒu yùn wú jiù yě
衣，自为怨恨，无咎责于人，故曰“有愠无咎”也。

xiàng yuē jūn zǐ guài guài zhōng wú jiù yě shū zhèng yì yuē
《象》曰：“君子夬夬”，终无咎也。【疏】正义曰：
zhòng yáng jué yīn dù yǔ shàng liù xiāng yìng shì yǒu jiù yě ruò néng
众阳决阴，独与上六相应，是有咎也。若能

guài guài jué zhī bù yí zé zhōng wú jiù yǐ rán zé xiàng yún wú
 “夬夬”，决之不疑，则“终无咎”矣。然则象云：“无
 jiù zì shì jūn zǐ guài guài fēi jīng zhī wú jiù yě
 咎”，自释“君子夬夬”，非经之“无咎”也。

jiǔ sì tún wú fū qí xíng zī jū qiān yáng huī wú wén yán bù
 九四：臀无肤，其行次且。牵羊悔亡，闻言不
 xìn bù gāng ér jìn fēi jǐ suǒ jù bì jiàn qīn shāng shī qí suǒ ān gù
 信。不刚而进，非己所据，必见侵伤，失其所安，故
 tún wú fū qí xíng zī jū yě yáng zhě dǐ hěn nán yí zhī wù wèi wú
 “臀无肤，其行次且”也。羊者，抵狠难移之物，谓五
 yě wǔ wéi guài zhǔ fēi xià suǒ qīn ruò qiān yú wǔ zé kě dé huī wú
 也。五为夬主，非下所侵。若牵于五，则可得“悔亡”
 ér yǐ gāng kàng bù néng nà yán zì rèn suǒ chǔ wén yán bù xìn yǐ sī
 而已。刚亢不能纳言，自任所处，闻言不信，以斯
 ér xíng xiōng kě zhī yǐ shū jiū sì tún wú fū zhì wén yán bù
 而行，凶可知矣。【疏】：“九四臀无肤”至“闻言不
 xìn zhèng yì yuē tún wú fū qí xíng zī jū zhě jiū sì jù xià
 信”。○正义曰：“臀无肤，其行次且”者，九四据下
 sān yáng wèi yòu bù zhèng xià gāng ér jìn bì jiàn qīn shāng qīn shāng zé
 三阳，位又不正，下刚而进，必见侵伤，侵伤则
 jū bù dé ān ruò tún wú fū yǐ zī jū xíng bù qián jìn yě tún
 居不得安，若“臀无肤”矣。“次且”，行不前进也。臀
 zhī wú fū jū jì shī ān xíng yì bù jìn gù yuē tún wú fū qí xíng zī
 之无肤，居既失安，行亦不进，故曰“臀无肤，其行次
 jū yě qiān yáng huī wú wén yán bù xìn zhě yáng zhě dǐ hěn nán yí
 且”也。“牵羊悔亡，闻言不信”者，羊者，抵狠难移
 zhī wù wèi wǔ yě jū zūn dāng wèi wéi guài zhī zhǔ xià bù gǎn qīn ruò
 之物，谓五也。居尊当位，为夬之主，下不敢侵。若
 qiān yú wǔ zé kě dé huī wú gù yuē qiān yáng huī wú rán sì yì shì
 牵于五，则可得悔亡，故曰“牵羊悔亡”。然四亦是
 gāng yáng gè kàng suǒ chǔ suī fù wén qiān yáng zhī yán bù kěn xìn fú shì
 刚阳，各亢所处，虽复闻牵羊之言，不肯信服事
 yú wǔ gù yuē wén yán bù xìn yě xiàng yuē qí xíng cì qie
 于五，故曰“闻言不信也”。《象》曰：“其行次且”，

中国古代文化全阅读

ZhongGuo GuoWu QuanYueDu

wèi bú dāng yě wén yán bù xìn cōng bù míng yě tóng yú shì hé miè
位不当也。“闻言不信”，聪不明也。同于噬嗑灭
ěr zhī xiōng shū cōng bù míng yě zhèng yì yuē cōng bù
耳之“凶”。【疏】“聪不明也”。○正义曰：“聪不
míng zhě cōng tīng yě liáng yóu tīng zhī bù míng gù wén yán bù xìn
明”者，聪，听也。良由听之不明，故闻言不信
yě zhù tóng yú shì hé miè ēr zhī xiōng zhèng yì yuē sì jì
也。○注“同于噬嗑灭耳之凶”。○正义曰：四既
wén yán bù xìn bù kěn qiān xì yú wǔ zé bì bēi qīn kè zhì xiōng ér
闻言不信，不肯牵系于五，则必被侵克致凶。而
jīng wú xiōng wén xiàng chēng cōng bù míng zhě yǔ shì hé shàng
《经》无凶文，《象》称“聪不明”者，与《噬嗑》上
jiǔ cí tóng bǐ yǐ bù míng shì xiōng zhī cǐ yì wéi xiōng yě
九辞同，彼以不明释凶，知此亦为凶也。

jiǔ wǔ xiān lù guài guài zhōng xíng wú jiù xiān lù cǎo zhī róu cuì
九五：苋陆夬夬，中行无咎。苋陆，草之柔脆
zhě yē jué zhī zhì yì gù yuē guài guài yě guài zhī wéi yì yǐ gāng
者也。决之至易，故曰“夬夬”也。夬之为义，以刚
jué róu yǐ jūn zǐ chú xiǎo rén zhě yě ér wǔ chǔ zūn wèi zuì bǐ xiǎo rén
决柔，以君子除小人者也。而五处尊位，最比小人，
gōng zì jué zhě yě yǐ zhì zūn ér dí zhì jiàn suī qí kè shèng wèi zú duō
躬自决者也。以至尊而敌至贱，虽其克胜，未足多
yě chǔ zhōng ér xíng zú yǐ miǎn jiù ér yǐ wèi zú guāng yě shū
也。处中而行，足以免咎而已，未足光也。【疏】
jiǔ wǔ zhì wú jiù zhèng yì yuē xiān lù cǎo zhī róu cuì zhě
“九五”至“无咎”。○正义曰：“苋陆，草之柔脆者
yě guài zhī wéi yì yǐ gāng jué róu yǐ jūn zǐ chú xiǎo rén zhě yě wǔ
也。夬之为义，以刚决柔，以君子除小人者也”。五
chǔ zūn wèi wéi guài zhī zhǔ qīn jué shàng liù jué zhī zhì yì yě rú jué xiān
处尊位，为夬之主，亲决上六，决之至易也，如决苋
cǎo rán gù yuē xiān lù guài guài yě dàn yǐ zhì zūn ér dí yú zhì jiàn
草然，故曰“苋陆夬夬”也。但以至尊而敌于至贱，
suī qí kè shèng bù zú guì yě tè yǐ zhōng xíng zhī gù cái dé wú jiù
虽其克胜，不足贵也。特以中行之故，才得无咎，

gù yuē zhōng xíng wú jiù zhù xiàn lù cǎo zhī róu cuì zhě zhèng
故曰“中行无咎”。○注“覩陆草之柔脆者”。○正
yì yuē xiàn lù cǎo zhī róu cuì zhě zǐ xià zhuàn yún xiàn lù mù
义曰：“覩陆，草之柔脆”者，《子夏传》云：“覩陆，木
gēn cǎo jīng gāng xià róu shàng yě mǎ róng zhèng xuán wáng sù jiē yún
根，草茎，刚下柔上也。”马融、郑玄、王肃皆云
xiàn lù yì míng shāng lù jiē yǐ xiàn lù wéi yī dōng yù yún
“覩陆，一名商陆”，皆以覩陆为一。董遇云^③：
xiàn rén xiàn yě lù shāng lù yě yǐ xiàn lù wéi èr àn zhù
“覩，人覩也。陆，商陆也。”以覩陆为二。案：《注》
zhí yún cǎo zhī róu cuì zhě yì yǐ wéi yī tóng yú zǐ xià děng yě
直云“草之柔脆”者，亦以为一同于子夏等也。
xiàng yuē zhōng xíng wú jiù zhōng wèi guāng yě shū zhèng yì
《象》曰：“中行无咎”，中未光也。【疏】正义
yuē zhōng wèi guāng zhě suī fù jū zhōng ér xíng yǐ qí qīn jué shàng
曰：“中未光”者，虽复居中而行，以其亲决上
liù yǐ zūn dí bēi wèi zú yǐ wéi guāng dà yě
六，以尊敌卑，未足以为光大也。

shàng liù wú háo zhōng yǒu xiōng chǔ guài zhī jí xiǎo rén zài shàng
上六：无号，终有凶。处夬之极，小人在上，
jūn zǐ dào zhǎng zhòng suǒ gòng qì gù fēi háo táo suǒ néng yán yě shū
君子道长，众所共弃，故非号咷所能延也。【疏】
zhèng yì yuē shàng liù jū guài zhī jí yǐ xiǎo rén ér jū qún yáng zhī
正义曰：上六，居夬之极，以小人而居群阳之
shàng zhòng gòng qì yě jūn zǐ dào zhǎng xiǎo rén bì xiōng fēi háo táo
上，众共弃也。君子道长，小人必凶。非号咷
suǒ miǎn gù jìn qí háo táo yuē wú háo zhōng yǒu xiōng yě xiàng
所免，故禁其号咷，曰“无号终有凶”也。《象》
yuē wú háo zhī xiōng zhōng bù kě cháng yě shū zhèng yì yuē
曰：“无号”之“凶”，终不可长也。【疏】正义曰：
zhōng bù kě cháng zhě cháng yán yě xiōng wēi ruò cǐ fēi háo táo suǒ
“终不可长”者，长，延也。凶危若此，非号咷所

^③ 董遇云 阮刻本“董”作“黄”。武英殿本作“董”。案：“董遇”，即魏时撰《周易董氏章句》者，作“董”是。今据改。

中国古代文化全阅读

ZhongGuo DaiWen HuaQuan YueDu

néng yán gù yuē zhōng bù kě cháng yě
能 延 , 故 曰 “ 终 不 可 长 也 ” 。

xùn xià qián shàng gōu nǚ zhuàng wù yòng qū nǚ shū
䷛ 巽下乾上。姤：女壮，勿用取女。【疏】

zhèng yì yuē gòu yù yě cǐ guà yì róu ér yù wǔ gāng gù míng wéi
正 义 曰：“姤，遇也”。此卦一柔而遇五刚，故 名 为
gòu shī zhī yú rén zé shì yì nǚ ér yù wǔ nán wéi zhuàng zhì shèn
“姤”。施之于人，则是一女而遇五男，为 壮 至 甚^④，
gù jiè zhī yuē cǐ nǚ zhuàng shèn wù yòng qū cǐ nǚ yě
故 戒 之 曰“此女 壮 甚，勿用 取 此 女”也。

tuàn yuē gòu yù yě róu yù gāng yě shī zhī yú rén jí nǚ
《象》曰：姤，遇也。柔遇刚也。施之于人，即女
yù nán yě yí nǚ ér yù wǔ nán wéi zhuàng zhì shèn gù bù kě qū yě
遇 男 也。一女 而 遇 五 男，为 壮 至 甚，故 不 可 取 也。

shū zhèng yì yuē cǐ jiù yáo shì guà míng yǐ chū liù yì róu ér shàng yù
【疏】正 义 曰：此 就 爻 释 卦 名，以 初 六 一 柔 而 上 遇
wǔ gāng suō yī míng yù ér yòng shì guà cí nǚ zhuàng wù yòng qū
五 刚，所 以 名 “ 遇 ”，而 用 释 卦 辞 “ 女 壮 ，勿 用 取
nǚ zhī yì yě wù yòng qū nǚ bù kě yǔ cháng yě tiān dì xiāng
女 ” 之 义 也。“勿 用 取 女”，不 可 与 长 也。天 地 相
yù pǐn wù xián zhāng yě pǐ nǎi gōng chéng yě shū wù yòng qū
遇，品 物 咸 章 也。匹 乃 功 成 也^⑤。【疏】“勿 用 取
nǚ zhì pǐn wù xián zhāng yě zhèng yì yuē wù yòng qū nǚ bù
女 ” 至 “ 品 物 咸 章 也 ”。○ 正 义 曰：“勿 用 取 女，不
kě yǔ cháng zhě nǚ zhī wéi tǐ wǎn miǎn zhēn shùn fāng kě qī zhī xié
可 与 长 ” 者，女 之 为 体，婉 婉 贞 順，方 可 期 之 偕
lǎo yín zhuàng ruò cǐ bù kě yǔ zhī cháng jiǔ gù wù yòng qū nǚ
老。淫 壮 若 此，不 可 与 之 长 久，故 “勿 用 取 女 ”。
tiān dì xiāng yù pǐn wù xián zhāng zhě yǐ xià guǎng míng yù yì guà
“天 地 相 遇，品 物 咸 章 ” 者，已 下 广 明 遇 义。卦

④ 为壮至甚 阮校云：“钱本、宋本‘为’作‘淫’。”

⑤ 匹乃功成也 阮刻本“匹”作“正”。阮校云：“岳本、宋本、古本、足利本‘正’作‘匹’。《释文》‘正’亦作‘匹’。”今据改。

dé yù míng běn yóu yì róu yǔ wǔ gāng xiāng yù gù yù cí fēi měi jiù guà 得遇名，本由一柔与五刚相遇，故遇辞非美，就卦
 ér qǔ suí yán yù bù kě yòng shì wù yòng qǔ nǚ yě gù kǒng zǐ gēng 而取；遂言遇不可用，是“勿用取女”也。故孔子更
 jiù tiān dì tàn měi yù zhī wéi yì bù kě fèi yě tiān dì ruò gè kàng suō 就天地叹美“遇”之为义不可废也。天地若各亢所
 chǔ bù xiāng jiāo yù zé wàn pǐn shù wù wú yóu zhāng xiǎn bì xū èr qì 处，不相交遇，则万品庶物，无由彰显，必须二气
 xiāng yù nǎi dé huà shēng gù yuē tiān dì xiāng yù pǐn wù xián zhāng 相遇，乃得化生，故曰“天地相遇，品物咸章”。
 gāng yù zhōng zhèng tiān xià dà xíng yě huà nǎi dà xíng yě shū zhèng 刚遇中正，天下大行也。化乃大行也。【疏】正
 yì yuē zhuāng shì yún yì nǚ ér yù wǔ nán jì bù kě qǔ tiān dì pǐ 义曰：庄氏云：“一女而遇五男，既不可取，天地匹
 pèi zé néng chéng pǐn wù yóu shì yán zhī ruò gāng yù zhōng zhèng zhī róu 配，则能成品物。”由是言之，若刚遇中正之柔，
 nán dé yōu zhēn zhī nǚ zé tiān xià rén lún zhī huà nǎi dé dà xíng yě gòu 男得幽贞之女，则天下人伦之化，乃得大行也。姤
 zhī shí yì dà yǐ zāi fán yán yì zhě bù jìn yú suō jiàn zhōng yǒu yì wèi 之时义大矣哉！凡言义者，不尽于所见，中有意谓
 zhě yě shū gòu zhī shí yì dà yǐ zāi zhèng yì yuē shàng jì 者也。【疏】“姤之时义大矣哉”。○正义曰：上既
 bó měi cǐ yòu jié tàn yù jiù guà ér qǔ yì dàn shì yì nǚ ér yù wǔ 博美，此又结叹，欲就卦而取义。但是一女而遇五
 nán bù zú chēng měi bō lùn tiān dì xiāng yù nǎi zhì pǐn wù xián 男，不足称美，博论“天地相遇”，乃致“品物咸
 zhāng rán hòu gòu zhī shí yì dà yǐ zāi zhù fán yán yì zhě zhì 章”，然后“姤之时义大矣哉”！○注“凡言义者”至
 yǒu yì wèi zhě yě zhèng yì yuē zhù zǒng wéi chēng yì fā lì gù “有意谓者也”。○正义曰：《注》总为称义发例，故
 yuē fán yán yě jiù guà yǐ yàn míng yì zhī shì nǚ yù yú nán bō xún yù 曰“凡言”也。就卦以验名义，只是女遇于男，博寻遇
 zhī shēn zhī nǎi zhì dào gāi tiān dì gù yún bù jìn yú suō jiàn zhōng yǒu yì 之深旨，乃至道该天地，故云“不尽于所见，中有意